

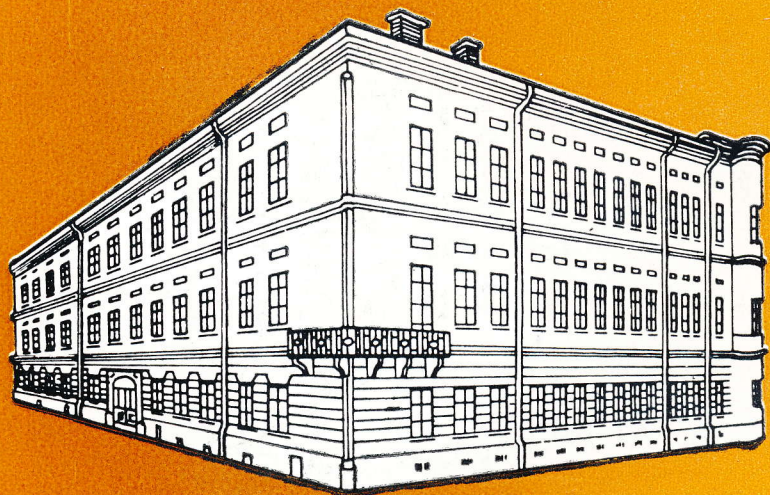
MINISTERUL CULTURII
MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

34

PREISTORIE—ISTORIE VECHÉ—ARHEOLOG

I



1997

MUZEUL NATIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI

COLECCIÓN DE REDACCIONES

34

PREISTORIE — ISTORIE VEÇHE — ARHEOLOGIE

1

Biblioteca Muzeului de Istorie
al
TRANSILVANIEI

INV.

P. 9642

CLUJ-NAPOCA 1997

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Borin Alicu, Nicolae Gudea (secretar de redacție), Eugen Iaroslavschi,
Gheorghe Lazarovici, Ștefan Matei, Ioan Piso, (redactor responsabil),
Constantin Pop, Zeia Maxim.

FONDATOR: Acad. Constantin Daicoviciu

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

Publicația Muzeului Național de Istorie
a Transilvaniei

Orice corespondență se va adresa: Mu-
zeului Național de Istorie a Transilvani-
ei. 3400 Cluj-Napoca. str. C. Daicoviciu 2
Tel.: 0040—064—19.56.77; 19.17.18
Telefax: 0040—064—191718

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

Publication du Musée National d'His-
toire de la Transylvanie

Toute correspondance sera envoyée à
l'adresse: Musée National d'Histoire
de la Transylvanie. 3400 Cluj-Napoca.
Rue C. Daicoviciu no. 2.
Tel. 0040—064—19.56.77;
Telefax 0040—064—191718

CUPRINS
CONTENTS — INHALT — SOMMAIRE

**CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ARMATEI ROMANE DIN
PROVINCIILE DACICE**

**BEITRÄGE ZUR KENNTNIS DES RÖMISCHEN HEERES IN
DEN DAKISCHEN PROVINZEN**

ALEXANDRU DIACONEȘCU, Dacia under Trajan. Some observations on Roman tactics and strategy . . .	13— 52
DOINA BENEĂ, Cohors I Brittonum ∞ Ulpia torquata Pia Fidelis civium Romanorum	53— 60
NICOLAE GUDEA, Beiträge zur Militärgeschichte von Dacia Porolissensis. 5. Die Cohors I Hispanorum quingenaria equitata	61— 73
CONSTANTIN C. PETOLESCU, Die Auxiliareinheiten im römischen Dakien	75—149
CRISTIAN GĂZDAC, Fighting style of the Roman cavalry in Dacia	151—166
MIHAI ZAHARIADE, The Late Roman Drobeta. I. The cruciform building and the fort garrison in the 4 th century A.D.	167—182
CONSTANTIN POP, Bronzes figurés de Dacie romaine: représentations des militaires	183—187
VITALIE BÂRCĂ, Die defensive Ausrüstung und Bewaffnung der Geto-Daker um die dako-römischen Kriege . .	189—199
VALENTIN VOIȘIAN, In Ulpia Traiana Sarmizegetusa entdeckte Bestandteile militärischer Ausrüstung . . .	201—211
NICOLAE GUDEA, Limes or strategy? Critical notes on E. N. Luttwak's work "The grand strategy of the Roman Empire from the first century A.D. to the third" .	213—225

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA VIETII MATERIALE A SOLDATULUI ROMAN IN PROVINCIIILE DACICE

BEITRÄGE ZUR KENNTNIS DER TÄGLICHEN LEBENS DER RÖMISCHEN SOLDATEN IN DEN DAKISCHEN PROVINZEN

- NICOLAE GUDEA, Römische Drehmühlen von Porolissum
und aus den Römerkastellen des westlichen Limes
der Provinz Dacia Porolissensis 229—324
- VIORICA RUSU, Griffe keramischer Paterae aus dem römischen
Dakien 325—388
- DAN ISAC, Gestempelte Keramik aus den römischen Kastellen
von Gilău und Căseiu 389—421

STUDII

- CAROL KACSÓ, Contribuții la cunoașterea bronzului timpuriu
din nord-vestul Transilvaniei. Descoperirile Makó de
la Ciumești, Berea și Foeni 425—434
(*Beiträge zur Kenntnis der Frühbronzezeit im Nordwestern Transil-
vaniens. Die Makófunde von Ciumești, Berea und Foeni*) 431
- CRISTIAN AUREL ROMAN, Reprezentări ale măștilor de
sclavi din noua comedie în decorația lucernelor „Fir-
malampen” la Sarmizegetusa 435—452
(*Représentation des masques des esclaves de la nouvelle comédie dans
la décoration de “Firmalampenn” à Sarmizegetusa*) 445—446
- RICARDO BUSEȚO, La difesa strategica tardo romana in
Africa e nel Vicino Oriente. Aspetti di due differenti
realità confinarie 453—466

NOTE ȘI DISCUȚII

- VLADIMIR HANGA, Pași spre cunoaștere a omului. De la so-
fiști la Socrates 469—472
(*Pour la connaissance de l'homme. Sophistes et Socrates*) 472

- ANDREI AGOTHA — FRIEDERICH RESCH, Ceramica Petrești, grup Foeni de la Parța-Tell 2 473—479
(Die bemalte Keramik von Petrești Kultur, Gruppe Foeni aus Parța-Tell II) 475
- MIHAI ROTEA — GABRIELA GHEORGHIU — MIHAI ROTAR, Cercetări de suprafață la Nicula (jud. Cluj) 481—483
(Recherche de surface à Nicula) 482
- IOAN EMÖDI, Descoperiri de la sfârșitul epocii bronzului din Peștera Ungurului (jud. Bihor) 485—504
(Bronzezeitliche Entdeckungen von Peștera Ungurului, Kreis Bihor) 490
- VALERIU LAZĂR, Descoperiri arheologice din Câmpia Transilvaniei 505—510
(Archaeological discoveries in the transylvanian Plain) 508
- EUGEN IAROSLAVSCHI, Vases daciques en fer aux anses en forme d'oiseaux 511—519
- ISTVÁN BAJUSZ — SORIN COCIȘ, Fibule romane de la Porolissum 521—534
(Fibules romaines de Porolissum) 527
- VASILE MOGA — HORIA CIUGUDEANU — SORIN COCIȘ — NICOLAE RODEANU, Fibule romane de la Apulum 535—558
(Fibules romaines de Apulum) 545
- CLOȘCA L. BĂLUȚĂ, Tipar trivalv pentru oglinzi cu ramă de plumb descoperit la Apulum 559—570
(Moule trivalve pour miroirs avec cadre en plomb découvert à Apulum) 564—565
- MATEI DRÎMBĂREAN, Numere incizate pe materiale ceramice de la Apulum 571—573
(Nombres incisés sur matériaux céramiques d'Apulum) 572
- GHEORGHE DRAGOTĂ — CONSTANTIN POP, Cupa romană de la Dumbrăvița 575—578
(Une coupe romaine de Dumbrăvița) 578
- PETER HÜGEL — CONSTANTIN POP, Despre două piese figurate din Muzeul Județean Arad 579—583
(Sur deux pièces figurées au Musée départemental Arad) 583
- CONSTANTIN POP, Din nou despre pantheonul porolissens 585—589
(De nouveau du panthéon de Porolissum) 589

- CONSTANTIN POP, Existau serii toreutice în antichitatea romană? 591—595
(C'erano delle serie toreutiche nell'atichità romana?) 594
- DORIN URSUȚ, Drumul imperial roman în vatra municipiului Cluj-Napoca 597—604
(The Imperial Roman road at the entrance of Cluj-Napoca city) 602
- DORIN URSUȚ, The Imperial Roman road between Potaissa and the fortress of Războieni 605—608
- DORIN URSUȚ — IOAN STANCIU, Un fragment din drumul roman Cluj-Napoca — Gilău 609—612
(Un tronçon de la route romaine Cluj-Napoca — Gilău) 610
- IOAN MITROFAN, Concernant la structure des voies romaines en Dacie 613—619
- ION STÂNGĂ, Un centru ceramic în teritoriul rural al Drobetai: Gârla Mare 621—634
(Une centre céramique dans la territoire rural de Drobeta) 626—627

RAPOARTE DE SĂPĂTURI ARHEOLOGICE

- GHEORGHE LAZAROVICI — ZOIA MAXIM — MIHAI MEȘTER — DIANA BINDEA — TIBERIU PICIU — SORIN RADU — MONICA BODEA, Șantierul arheologic Iclod. Campania din anul 1996 637—667
(The archaeological site from Iclod. Campaign of 1996) 656—658
- GHEORGHE LAZAROVICI — ZOIA MAXIM — MIHAI MEȘTER — SORIN RADU, Șantierul arheologic Olteni 669—687
(Archaeological research in Olteni) 675
- GHEORGHE LAZAROVICI — MIHAI MEȘTER — RADU SORIN — ZOIA MAXIM, Șantierul arheologic de la Țașa. Campania din 1996 691—702
(The archaeological site from Țașa. The campaign of 1996) 696—697
- MIHAI WITTENBERGER, The Bronze Age pit from Buza 703—715
- IOAN MITROFAN, Cercetări arheologice în așezarea romană de la Micăsasa (jud. Sibiu). Campania 1995 717—721
(Recherches archéologiques dans l'établissement romain de Micăsasa (Dép. de Sibiu). La campagne de 1995) 721

ETNOARHEOLOGIE

- DRAGOȘ GHERASIM, Semnele strămoșilor: rituri funerare și transmiterea lor în societatea cucuteniană . . . 727—734
(Ancestors signs; funerary rituals and their transmission in the Cucuteni society) 731
- BODEA MONICA, Actul de a înmormânta copii în vatra și lângă vatra locuinței . . . 735—741
(The semnification of children burial custom in the hearth and near the dwelling's hearth) 740
- ELENA TÂMPEANU, An attempt to social explanation of the Late Bronze age and Early Iron age in the Carpatho-Danubian region . . . 743—800

RESTAURARE — CONSERVARE

- DOINA BOROȘ, Etica restaurării unui piaptăn de os din secolul IV p.Ch. . . . 803—804
(Ethical problems in the restoration of a bone comb from the 4th century A.D.) 804

ARHEOMETRIE

- FLORIN C. STĂNESCU, Posibile orientări astronomice în marile sanctuare dreptunghiulare de la Sarmizegetusa Regia, România Rezultate preliminare . . . 807—817
(Astronomical orientations in the ancient Dacian sanctuaries. Rectangular Dacian sanctuaries of Sarmizegetusa Regia. Preliminary results) 815
- IOAN MÂRZA, Andezitul utilizat de Daci în construcțiile sacre de la Sarmizegetusa Regia. Petrografia și proveniența . . . 819—823
(The andesite used by Dacians in Sacred constructions from Sarmizegetusa—Regia. Petrography and origin) 823
- IOAN MÂRZA — CĂLIN TĂMAȘ, The celestine from Copăceni (Turda). Geological remarks . . . 825—827

- VIRGIL GHIURCA, Gemologia arheologică și resursele gemologice actuale din partea de nord a Munților Trascău 829—835
(Archaeological gemology and the gemological resources of the northern part of Trascău mountains) 833—834
- MARCEL BENEĂ — HARALD W. MÜLLER — BERND SCHWAIGHOFER, Die Gesteine des Forums von Sarmizegetusa 837—848
- CRINA TARCEA, Petrografia rocilor folosite ca râșnițe la Porolissum și în castre de pe limesul de nord-vest al provinciei Dacia Porolissensis și proveniența acestora 849—876
(Die Petrographie und die Ursprung der Gesteine, die als Handmühlen in Porolissum und in den Kastellen auf den westlichen Limes der Provinz Dacia Porolissensis benutzt wurden) 876

MUZEOGRAFIE

- IOAN MITROFAN — CONSTANTIN POP, Expoziția națională „Marele centru ceramic roman de la Micăsasa: îndeletniciri — artă — credințe” 879—881
(L'exposition nationale „Le grand centre céramique de Micăsasa: — occupations — art — croyances”) 881

PREZENTĂRI DE CĂRȚI — RECENZII

- SVETLANA IVANOVNA ANDRUH, Nijnedunaiskaia Skifia v VI — naciiale I v. do. n.e. Zaporojie, 1995, 205 p, 14 fig., 5 tab. (Vitalie Bârcă) 885—887
- EUGEN IAROSLOVSCHI, Tehnica la daci, Cluj-Napoca, 1991, 152 p + 63 planșe (Ioan Glodariu) 889—890
- V. M. ZUBAR, Hersones Tavriceski i rimskaia Imperia. Ocerki voenno — politiceskoi istorii. Editura Kievskaiia Akademija Evrobiznesa, Kiev, 1994, 180 p + 54 fig (Vitalie Bârcă) 891—893
- ” ” ” Rei Cretariae Romanae Fautores. Acta 33. Congressus undevicesimus Rei Cretariae Romanae Fautorum in Dacia habitus. MCMXCIV, Abingdon, 1996 (Constantin Pop) 895—896
- S.T.M.A.M. MOLLS — A. M. GERHARTL — WITTWEEN, H. KARS — A. KOSTER — W. J. Th. PETERS — W. J. H. WILLEMS, Acta of the 12th International Congress on Ancient bronzes, Amsterdam, 1992 in Nederlandsee Archeaologische Rapporten, 18, Amersfoort—Nijmegen, 1995, 450 p (Constantin Pop) . 897—899

- Arhe. Buletin de studii și cercetări studențești de istorie veche, arheologie și epigrafie, I, Timișoara, 1996 (Constantin Pop) 901—902
- Sarmis. — Revista cercului de arheologie „Hadrian Daicoviciu” an I, 1, Cluj-Napoca, 1996, 22 pagini (Constantin Pop) 903—904
- VALERIU LAZĂR, Repertoriul arheologic al județului Mureș, Casa de Editură „Mureș”, Târgu Mureș, 1995. 905
- NATALIA ALEXANDROVNA SON, Tira rimskogo vremeni. Editura Naukova Dumka, Kiev, 1993, 156 p + 36 fig. (Vitalie Bârcă) 907—908

CRONICĂ

- CONSTANTIN POP, Cronica activității secțiilor de arheologie a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (1996) 911—920
(Die Tätigkeit der Abteilungen Archäologie des National Museum für Geschichte Siebenbürgens. 1996) 921
- Prescurtări bibliografice 922—927
- Abkürzungen
- Abbreviations